

TÜRKİYE'DE KAYGI UYANDIRAN SOVYET POLİTİKALARI

Aydınlık Gazetesi, 15 Ağustos 2017

Yıldırım Koç

Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye yönelik olumsuz politika ve uygulamaları ve özellikle 1970'li yıllara kadar Türkiye Komünist Partisi'nin Sovyetler Birliği Komünist Partisi'ne ve Sovyetler Birliği'ne bağımlı durumu açıkça eleştirilmeden, halkçıların, milliyetçilerin ve bilimsel sosyalizmi benimseyenlerin ittifakı sağlanamaz, kuşkular ve önyargılar aşılamaz.

TKP'NİN SOVYETLER'E BAĞIMLILIĞI

Türkiye Komünist Partisi, başından itibaren Sovyetler'e bağlı ve bağımlıydı.

Komünist Enternasyonal'in (Komintern) 1920 yılında toplanan İkinci Kongresi'nde 6 Ağustos günü kabul edilen Komünist Enternasyonal'e Kabul Koşulları kararı, tüm komünist partilerini Komintern'in emrine sokuyordu. Komintern'in emrine girmek, Sovyetler Birliği dış politikasının emrine girmek demektir.

Bu durumda Türkiye Cumhuriyeti Devleti, TKP üyelerini potansiyel Sovyet casusu olarak görüyordu. TKP'nin bu kaygıyı güçlendiren tavırları da vardı.

TÜSTAV, eski TKP ve TİP'lilerin kurduğu ve Türkiye sosyalist hareketi tarihiyle ilgili birinci el belgeler yayımlayan son derece önemli bir araştırma kuruluşudur. TÜSTAV'ın yayınlarında TKP'nin dışa bağımlılığı ve Sovyetler'den aldığı paralara ilişkin belgeler vardır. Örneğin bkz. Erden Akbulut ve Mete Tunçay'ın üç ciltlik **İstanbul Komünist Grubu'ndan (Aydınlık Çevresi) Türkiye Komünist Partisi'ne, 1919-1926**, İst., 2012 ve 2013.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Sovyetler Birliği'nden kaygı duymasına yol açan iki gelişme daha yaşandı.

2. DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA TKP

Birinci gelişme, Türkiye Komünist Partisi'nin (TKP) faaliyetine ilişkindi. Komünist Enternasyonal'in 1935 yılındaki 7. Kongresi'nde alınan kararlara uygun biçimde, TKP'nin faaliyetleri 1936 yılında durduruldu. Türkiye'ye gelen Komintern temsilcisi, TKP'nin illegal çalışmalarının durdurulmasını istedi. Komünistler CHP gibi siyasal örgütlere girecekti. Ancak TKP illegal çalışmalarına 1943 yılında yeniden başladı. 1944 yılında TKP Davası ve 1945 yılında İleri Gençler Birliği davası açıldı (Bkz. Rasih Nuri İleri, **1944 TKP Davası**, Tüstav Yay., İst., 2003 ve R.N. İleri, **1945 İGB Davası**, Tüstav Yay., İstanbul, 2003). TKP bu dönemde talimatları Moskova'dan alan bir örgütlenmeydi ve özellikle İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'nin başarıları ve savaş sonrasında etki alanını genişletme politikası çerçevesinde Türkiye için ciddi bir tehdit oluşturuyordu.

KÜRDİSTAN KARTI

İkinci gelişme, savaş sırasında İran'ın Sovyetler Birliği tarafından işgal edilmiş olan kuzey bölgelerinde Sovyetler'in desteğiyle oluşturulan Mehabad Kürt Cumhuriyeti idi. Mehabad Kürt Cumhuriyeti 22 Ocak 1946 tarihinde kuruldu. Kızıl Ordu'nun İran'dan ayrılması sonrasında İran ordusu Mehabad Kürt Cumhuriyeti'nin silahlı güçlerini yendi ve 31 Mart 1947 günü hareketin önderleri idam edildi. Mehabad yöneticilerinden Molla Mustafa Barzani 1947 yılında Sovyetler Birliği'ne sığındı ve 11 yıl 4 ay süreyle Sovyetler Birliği'nde kaldı. Sovyetler Birliği, Türkiye ve Ortadoğu politikalarında Kürt milliyetçiliğinden yararlanmaya çalıştı. Bu durum Türkiye açısından diğer bir kaygı nedeni oluşturdu.

CHP'nin tarihindeki ilk büyük kırılmanın sorumlusu, öncelikli olarak Sovyetler Birliği'nin kısa vadeli hesapları önde tutan yanlış politikasıdır. İkinci Dünya Savaşı'nın ve dünyanın kaderini değiştiren Sovyetler Birliği, bu gücüne güvenerek, Türkiye ile dostluk politikasından vazgeçti. Bu politika değişikliğinde Türkiye'nin dış politikasındaki bazı zikzaklar da etkili oldu.